

Llibres

ENTORN DEL CATALANISME

Josep Ma. Serra i Birba

Feia molt de temps que no ens havíem vist. Potser des de l'Institut com a alumnes. Vam parlar de diversos temes. N'hi va haver un, que per aquells dies era notícia i que va provocar el terratrèmol que tots recordem: l'afirmació per part d'alts dignataris que les llengües dels seus habitants no havien estat mai perseguides per l'estat espanyol i que sempre havien esdevingut "puntos de encuentro". Ara t'explicaré -em va dir- com fou per a mi aquest "punto de encuentro" i també per a la meua família.

La meua infància va transcorre de manera normal en una llar catalana. Vaig aprendre a escriure en la nostra llengua a través de les pàgines de publicacions infantils. Més tard, el meu pare, pels anys trenta i gràcies als seus mèrits pedagògics, fou nomenat mestre del Patronat Escolar de Barcelona. Amb quina il·lusió explicava com preparava les classes i com ho feia en català!

Per part meua seguia els estudis de Batxillerat, i, a part de les diversions pròpies, encara tenia temps de llegir. Te'n recordes? Fins i tot les comentàvem. Vaig "devorar" moltes novel·les de la Proa, Biblioteca Catalana, Barcino, La rosa dels vents...

A poc a poc se t'està congriant aquest sentiment de pàtria que t'embolcalla sense adonar-te'n. La lectura de "La Nacionalitat Catalana" de Prat de la Riba em va fer obrir uns ulls com unes taronges. Per completar-ho me'n va arribar un titulat "L'exemple de Txecoslovàquia". Masaryk fou l'home que aconseguí el 1918 la independència del seu país de l'imperi austro-hongarès.

Però el vertader esclat fou una vetllada al teatre Grec de Montjuïc. Era el juliol del 34. Els mestres, que aprofitant les vacances assistien a l'Escola d'Estiu per intercanviar experiències pedagògiques, foren invitats per la Generalitat dels anys trenta, ells i les seves famílies, a aquest acte cultural. Imagina l'espectacle: La mítica Margarida Xirgu declamava, amb el seu mestratge únic, un estol selecte de poesies patriòtiques. Un abrandat discurs del poeta i conseller Ventura Gassol i la Banda Municipal interpretant entre d'altres la Novena Simfonia. En-

tretant els focus projectaven a l'arbratge que envoltava el teatre un color vermell "que ni la sang" com feia la poesia de "El calze de Pau Claris". En acabar es repartiren exemplars d'un llibre que conservo com un tresor. El títol és "CATALUNYA. Antologia de la Poesia Patriòtica". Fixa't quina dedicatòria:

T'haig de dir que els "Amics de la Poesia", la formaven personalitats molt rellevants del món literari noucentista.

L'any següent, acabat el Batxillerat vaig oposar a la Normal de Mestres -com es deia- i també a la nova Universitat Autònoma.

Passat el juliol del 36, els qui teníem alguns estudis ens contractaven com a mestres del CENU, consell de l'Escola Nova Unificada, fins que ens mobilitzaren. Passo per alt

les batalletes que s'acostumen. I vingué el franquisme amb totes les seves conseqüències. El "Ejército Nacional" també em mobilitzà i m'envià a Valladolid, d'on no vaig tardar de tornar, gràcies a una pròrroga d'estudis. Ens deixaren acabar la carrera; però el Ministeri corresponent havia ideat un pla diabòlic: els alumnes havien d'assenyalar en uns impresos especials els companys sospitosos de no ser espanyolistes. Així la roïnesa esdevenia perfecta. Com que no faltaren els delators ens acusaren de catalanistes i ens havien de depurar com les aigües infectes d'un estany. Ja podíem buscar avals, com en deien, que de fora vingueren que de casa ens tragueren. El resultat fou que el meu pare, dos dels seus germans i jo mateix, si no volien perdre els drets que havien acumulat al llarg de la carrera els van desterrar al "punto de encuentro": a pobles inhòspits de les províncies de Burgos o de León, on no es podia arribar en aquell temps, més que en carro o a peu. Allí havien de purgar l'únic delictes de què se'ls acusava: d'haver ensenyat en català. Per cert, un company del meu pare hi va morir potser de fred, o d'enyorament -com el poema de Verdguer- o d'indignació.

Per part meua vaig acabar filosofia i em vaig dedicar a l'ensenyament privat. Molts anys després se'm reconegueren els drets.